УДК 368:33.012 (477)

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-5-46>**Зайченко К.С.***старший викладач кафедри підприємництва і торгівлі
Одеського національного політехнічного університету***Дзюбенко В.М.***студентка
Одеського національного політехнічного університету***Zaychenko Kateryna***Senior Lecturer of the Department of Business and Trade
of Odessa National Polytechnic University***Dzuybenko Vasilisa***Student
of Odessa National Polytechnic University*

СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

INSURANCE MARKET OF UKRAINE: THE CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

АНОТАЦІЯ

Основною статті є перспективи розвитку страхового ринку України. Сформульовано мету та завдання дослідження. Наукова робота присвячена функціонуванню страхового ринку, поточній діяльності його основних учасників та аналізу основних показників їхньої діяльності. Розглянуто сучасний стан страхового ринку України та проаналізовано динаміку його розвитку. На основі проаналізованих статистичних даних сформульовано основні перспективи розвитку українського страхового ринку, можливі зміни серед основних гравців ринку та проаналізовано зміни, які можуть мати місце у страховому портфелі компаній. Досить багато уваги приділяється вивченню ступеня суспільної довіри до страхування в Україні. Ці дані порівняно з даними розвинених країн Європи, серед яких Німеччина, Франція, а також із такими державами, як США та Великобританія. Зроблено висновки щодо основних причин, які пояснюють ці відмінності, та можливих подальших прогнозів. Розглянута думка експертів ринку щодо ступеня довіри населення та перспектив, яких можна очікувати. Проаналізовано основні показники страхового ринку в динаміці, сформульовані основні причини, що передували їм. Проаналізовано основні фінансові показники діяльності страхових компаній, проаналізовано їхню динаміку, виділені можливі причини та наслідки поточного стану ринку. Використовуючи офіційні джерела та провівши контент-аналіз, визначено структуру надходжень страхових премій. Досліджено останні істотні зміни у структурі учасників страхового ринку України та проаналізовано потенційні перспективи. На основі проведеного дослідження сформульовані тенденції розвитку страхового ринку України та вказані причини, що їх спровокували. Зроблено основні висновки та наведено рекомендації щодо подальшого вивчення ринку страхових послуг в Україні та виділено роль держави в її ефективному функціонуванні.

Ключові слова: страхування, страховий ринок, страхова система, страхові відносини, страхування бізнесу, страхувальник, страховик.

АННОТАЦИЯ

Основой статьи являются перспективы развития страхового рынка Украины. Сформулированы цель и задачи исследования. Научная работа посвящена функционированию страхового рынка, текущей деятельности его основных участников и анализу основных показателей их деятельности. Рассмотрено современное состояние страхового рынка Украины и проанализирована динамика его развития. На основе

проанализированных статистических данных сформулированы основные перспективы развития украинского страхового рынка, сформулированы возможные изменения среди основных игроков рынка и проанализированы изменения, которые могут иметь место в страховом портфеле компаний. Достаточно много внимания уделяется изучению степени общественного доверия к страхованию в Украине. Эти данные сравнены с данными развитых стран Европы, среди которых Германия, Франция, а также с такими государствами, как США и Великобритания. Сделаны выводы относительно основных причин, объясняющих эти различия, и возможных дальнейших прогнозов. Рассмотрено мнение экспертов рынка о степени доверия населения и перспектив, которые можно ожидать. Проанализированы основные показатели страхового рынка в динамике, сформулированы основные причины, которые предшествовали им. Проанализированы основные финансовые показатели деятельности страховых компаний, проанализирована их динамика, выделены возможные причины и последствия текущего состояния рынка. Используя официальные источники и проведя контент-анализ, определена структура поступлений страховых премий. Исследованы последние существенные изменения в структуре участников страхового рынка Украины и проанализированы потенциальные перспективы. На основе проведения исследования сформулированы тенденции развития страхового рынка Украины и указаны причины, которые их спровоцировали. Сделаны основные выводы, приведены рекомендации по дальнейшему изучению рынка страховых услуг в Украине и выделена роль государства в его эффективном функционировании.

Ключевые слова: страхование, страховой рынок, страховая система, страховые отношения, страхование бизнеса, страхователь, страховщик.

ANNOTATION

The basis of this scientific article is the current state and prospects of the Ukrainian insurance market development. The purpose and tasks of the research are formulated. The scientific work is devoted to the functioning of the insurance market, the current activities of its main participants and analysis of the main indicators of their activities. The current state of the insurance market of Ukraine is considered and the dynamics of its development is analyzed. On the basis of the analyzed statistical data, the main prospects for the development of the Ukrainian insurance market are formulated, possible changes are made in the main players of the market and analyzed changes that may occur in the insurance portfolio

of companies. Quite a lot of attention is paid to the study of the degree of public trust in insurance in Ukraine. These data are comparable to the data of the developed countries of Europe, including Germany, France, and also with such states as the USA and the Great Britain. Conclusions are made on the main reasons explaining these differences and possible further forecasts. The opinion of market experts regarding the degree of public confidence and what perspectives can be expected is considered. The main indicators of the insurance market in dynamics are analyzed, the main reasons predetermined for them are formulated. The main financial indicators of insurance companies' activity are analyzed, their dynamics analyzed, the possible reasons and consequences of the current market conditions are highlighted. Using official sources and content analysis, the structure of revenues of insurance premiums has been determined. The last significant changes in the structure of participants of the insurance market of Ukraine were investigated and potential prospects analyzed. On the basis of the research the tendencies of development of the insurance market of Ukraine are formulated and the indicated reasons provoked them. The main conclusions and recommendations for further study of the insurance services market in Ukraine are made and the role of the state in its effective functioning is highlighted.

Key words: insurance, insurance market, insurance system, insurance relations, insurance business, insurer.

Постановка проблеми. Стабільне функціонування фінансового ринку України забезпечується завдяки страховому ринку, який є його невід'ємною складовою частиною. Основними суб'єктами, від яких це залежить, є, з одного боку, страховики – страхові компанії, що надають послуги страхування, а з іншого – страхувальники, фізичні та юридичні особи, що є споживачами цих послуг. При цьому слід відзначити, що споживачі настільки звикли до рутини, що часто не усвідомлюють, які ризики їх оточують та які наслідки можуть їх спіткати. Це може бути автомобільна аварія, випадкова пожежа в будинку, затоплений підвал через несприятливі погодні умови або травма на роботі – несподівані труднощі можуть виникнути в будь-який момент. Саме на цьому і ґрунтується роль страхування – захист страхувальника від можливих фінансових втрат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню діяльності страхового ринку приділяють уваги багато вітчизняних вчених та авторів, серед яких А.М. Єрмошенко, В.Д. Базилевич, О.Д. Заруба, С.С. Осадець та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Сьогодні, в умовах нестабільної економіки, роль страхування як механізму накопичення грошової маси та джерела довгострокових інвестицій в економіку зростає у всьому світі, що в свою чергу сприяє фінансовій стабілізації, підвищенню якості життя населення та забезпеченню безперервної виробничої діяльності підприємств і організацій [1].

Та, на жаль, населення країни не досить обізнане в особливостях страхування, особливо що стосується сфери необов'язкового (добровільного) страхування, того, як діє страховий ринок загалом та які страхові компанії є більш надійними для надання тих чи інших страхових послуг. Саме тому слід розглянути сучасний стан страхового ринку, чи є позитивна динамі-

ка у страхуванні серед населення та які тенденції його розвитку. Розпочата медична реформа в Україні, що базується на впровадженні обов'язкового медичного страхування, підтверджує важливість дослідження страхового ринку держави.

Метою статті є аналіз сучасного стану страхового ринку України та висвітлення основних його перспектив розвитку. Для досягнення мети необхідно вирішити такі завдання:

- 1) дослідити сучасний стан розвитку страхового ринку України;
- 2) проаналізувати зміни серед основних його учасників;
- 3) сформулювати основні тенденції розвитку страхового ринку України.

Виклад основного матеріалу. Сучасний стан розвитку страхового ринку України свідчить про те, що він не досить ефективно виконує свою роль у функціонуванні фінансової системи. Так, за оцінками експертів, частка страхових плателів за особистим страхуванням в Україні становить усього 4-5%, тоді як у Західній Європі та США цей вид послуг займає близько 60%, у Японії – 80%, у Великобританії – 70%, а у світі в середньому – 58,3%. Загальний обсяг страхових послуг на фінансовому ринку України в останньому десятиріччі за зібраними преміями дорівнював 0,06% світового обсягу і був меншим у 400 разів порівняно із США, у 60 разів – із Німеччиною, у 50 разів – із Францією. [2] При цьому слід відмітити, що основними причинами є, по-перше, ментальні особливості, а по-друге, економічне становище як держави, так і населення.

За даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Розглянемо, як змінювались основні показники його діяльності в динаміці, починаючи з кризового 2014 року (табл. 1).

Загальна кількість страхових компаній (СК) станом на 31.12.2018 становила 281, у тому числі СК «life» 1-30 компаній, СК «non-life» – 251 компанія, (станом на 31.12.2017-294 компанії, у тому числі СК «life» – 33 компанії, СК «non-life» – 261 компанія). Кількість страхових компаній продовжує тенденцію до зменшення, так, за 2018 рік порівняно з 2017 роком кількість компаній зменшилася на 13 СК, порівняно з 2016 роком зменшилася на 29 СК [4].

Таким чином, бачимо, що, незважаючи на те, що кількість страхових компаній з кожним роком зменшується, кількість договорів та валові страхові премії мають позитивну динаміку. Це пояснюється декількома факторами. По-перше, зменшення числа страхових компаній викликане не скільки зменшенням попиту на страхові послуги, скільки тим, що йде «очищення» ринку від ненадійних та фінансово неспроможних страховиків. По-друге, події, що відбулись у 2013 і 2014 роках, змусили населення змінити свої погляди щодо страхування життя,

Таблиця 1

Динаміка розвитку страхових компаній України

Назва показника	2014	2015	2016	2017	2018
Кількість страхових компаній, од.	382	361	310	294	281
Валові страхові премії, млн. грн.	26767,3	29736,0	35170,3	43431,8	49367,5
Валові страхові виплати, млн. грн.	5065,4	8100,5	8839,5	10536,8	12 863,4
Кількість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті, тис. од.	35975,7	109106,8	61272,8	70658,2	77495,0
Кількість договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті, тис. од.	98 737,5	93 322,5	118198,4	114824,7	123582,5
Загальні активи страховиків (згідно з формою 1 (П(С)БО 2)), млн. грн.	70 261,2	60 729,1	56075,6	57381,0	63493,3

Джерело: [3]

активів та відповідальності. І третім фактором, на нашу думку, є плідна співпраця з іноземними партнерами та вихід на національний ринок страхових компаній з іноземним капіталом.

Страховальниками можуть бути як фізичні, так і юридичні особи. Розглянемо структуру надходження валових страхових премій та проаналізуємо їхню динаміку (табл. 2).

Загалом усі вище зазначені показники мають позитивну динаміку, та якщо проаналізувати їх більш детально, бачимо, що з 2017 року саме від страхувальників – юридичних осіб рівень валових премій збільшився на 25%. Від страхувальників – фізичних осіб зберігалася позитивна динаміка протягом усього аналізуючого періоду. Таке різке збільшення страхових премій від страхувальників – юридичних осіб свідчить про те, що збільшується потреба й актуальність страхування серед підприємств та організацій, щ також позитивно впливає на діяльність страхового ринку та основних його суб'єктів.

Напрями дії страхування досить різноманітні і включають в себе не лише страхування майна або здоров'я, але й багато інших сфер діяльності людини. Коли працівник отримує травму на роботі, саме корпоративне страхування допомагає покрити витрати на лікування цього співробітника і будь-яке потенційне переривання заробітної плати.

Що стосується страхування фізичних осіб, то наймасовіший вид страхування в Україні – обов'язкове страхування автоцивільної відповідальності. У порівнянні з автокаско або добровільним медичним страхуванням, де рівень проникнення не більше 3-4%, обов'язковим страхуванням покриті не менше 85% транспортних засобів. Сьогодні близько 7,5 млн. автовласників страхують свою відповідальність перед третіми особами. Понад 50 страхових компаній мають ліцензію на

цей вид і є членами Моторного транспортного бюро України [5].

Незважаючи на те, що динаміка розвитку ринку страхування загалом є позитивною, все ж рівень популярності страхування все ще низький порівняно з розвиненими країнами Європи. Однією з причин є економічна нестабільність, а також слабкий розвиток фондового ринку, що не дає змоги використовувати цінні папери як категорію активів для захищеного розміщення страхових резервів, стає зростання виробництва та високий рівень інфляції. У грудні 2018 року рівень інфляції в Україні становив 0,80%, що на 0,60 менше, ніж у листопаді 2018 року, і на 0,20 менше, ніж у грудні 2017 року. Водночас інфляція з початку 2018 року становила 9,78%, а в річному численні – 9,78% [6].

Також раніше великою проблемою страхового ринку була недовіра громадян до страхових фірм. За даними Інституту соціології НАН України, в 2005-2010 рр. страховим компаніям довіряло лише 10% респондентів, а не довіряло майже 60%. Протягом 2011-2013 рр. рівень довіри населення до страховиків також було достатньо низьким і складав, відповідно, 6%, 7% та 11%, а рівень недовіри у 2013 р. становив 67%. Такий високий рівень недовіри до страхових компаній не лише свідчить про значні проблеми у страховому бізнесі, але і про низьку страхову культуру суспільства [7]. Але сьогодні страховий ринок підіймається після падіння в 2014-2015 роках. Темпи зростання навіть перевищують інфляцію. Та, на жаль, добровільні види страхування у населення так і не стали популярними.

Як відзначає Дмитро Малик, директор українського представництва фінансового холдингу OVB Allfinanz, зростання недовіри до фінансових сервісів в останні 2-3 роки – типова реакція українців на трансформації в банківському секторі 2014-2017 років. Але зараз люди знову

Таблиця 2

Структура надходження валових страхових премій

Назва показника	2014	2015	2016	2017	2018
Валові страхові премії, млн.грн., з них	26767,3	29736,0	35170,3	43431,8	49367,5
– від страхувальників-фізичних осіб	9 519,9	10 239,5	13 220,0	15 555,6	18 431,0
– від страхувальників-юридичних осіб	17 247,4	19 496,5	12 879,6	12 937,7	17 348,1
– від перестраховальників	-	-	9 070,7	14 938,5	13 588,4

Джерело: [4]

замислюються, як зберегти свої накопичення. Інтерес до фінансових продуктів повертається, особливо до страхування життя як альтернативи банківському депозиту [5].

Та ще досі відчутні наслідки кризи, що розпочалась у 2014 році. З року в рік бачимо скорочення кількості як страхових компаній, що здійснюють страхування життя, так і страхових компаній, що здійснюють страхування видів, відмінних від страхування життя. Відсутність єдиної державної стратегії щодо розвитку ринку страхових послуг, нестабільність економічної ситуації в країні та низький рівень довіри до страховиків серед населення негативно впливає на розвиток страхування в Україні.

Місце країни на міжнародному ринку страхових послуг значною мірою залежить від її здатності і можливості створювати необхідні умови для розвитку національного ринку страхових послуг, попиту всередині країни на продукти страхових компаній. За останній час український страховий ринок пережив багато викликів, пов'язаних з наслідками анексії Криму, військовим конфліктом на Донбасі, економічним та соціально-політичним життям країни загалом. У сучасних умовах діяльності страхових компаній в Україні важливу роль відіграє низька страхова культура суспільства як фактор, що стримує розвиток страхового ринку.

На ринку страхових послуг України відносно стабільно себе почувають лише компанії з іноземним капіталом, які вже давно працюють на нашому ринку. Вони готові підлаштовуватися під специфічні умови нашої країни. Але в останні роки ми можемо спостерігати, як такі компанії почали відмовлятися від роботи на нашому ринку.

Так, наприклад, французька AXA Group оголосила про продаж страхових компаній канадській компанії Fairfax Financial Holding Limited. Компанія придбає 100% «AXA Страхування» і «AXA Страхування Життя» в Україні [8].

AXA – найбільша страхова група в Європі. Те, що такий інвестор покинув ринок, говорить про погані умови роботи на цьому ринку. Якщо така компанія присутня на ринку, то і якість цього ринку відповідна. Її відхід означає, що Україна належить до більш ризикової території. Тому високоякісні інвестори, які дивляться один на іншого, отримують негативний сигнал.

AXA вклала колосальний капітал в технології і в людей, а не у виробництво, яке можна легко продати. Відхід компанії говорить і про низько-маржинальний стан страхового бізнесу в Україні. Для ринку загалом це означає втрату технологій і великих інвестицій, які вкладалися в людський капітал.

Це вже далеко не перший випадок, коли великий іноземний інвестор йде з країни. Наприклад, у 2016 році ринок покинула нідерландська страхова компанія Aegon. У тому ж році американський страховик AIG продав свій бізнес в Україні. До цього німецька дочірня компанія

Allianz згорнула ритейловий бізнес. А загалом за останні чотири роки з цього ринку в Україні пішло п'ять іноземних інвесторів. Звісно, це погані сигнали для глобальних інвесторів.

Сьогодні страховики активно шукають можливості знизити ризики і знайти нові напрями розвитку. Якщо в усьому світі страхування сприяє оптимізації макроекономічних пропорцій суспільного відтворення, забезпечує безперервність, безперебійність і збалансованість виробничих процесів, то страхування в Україні тільки на початку цього шляху. Страховий бізнес України, як і більшість інших сфер, сьогодні працює на ситуативних рішеннях, без прийняття довгоочікуваних нормативно-правових актів, системної політики і підтримки держави.

Саме тому розвиток страхової галузі в Україні вимагає розроблення і поетапної реалізації заходів, спрямованих на підвищення контролю якості страхових послуг, що неможливо реалізувати без залучення інвестицій.

За даними «Insurance Top», зараз на ринку є величезний попит на кредитування, але банки поки не поспішають вкладати кошти в реальний сектор економіки. Підприємствам не вистачає оборотних коштів та інвестицій на розвиток бізнесу. Така залежність банківського і страхового секторів економіки ще раз доводить, що державна політика розвитку страхування повинна базуватися на зміцненні ринкових засад діяльності її учасників, пріоритетності прав споживачів страхових послуг.

За прогнозами експертів, 2019 р. на нас очікує перерозподіл страхового ринку, внаслідок чого багато хто з діючих учасників вимушений буде піти, не витримавши конкуренції та нових регулятивних вимог. При цьому темпи зростання зберігатимуться. Хоча в цьому сенсі багато що, звісно, залежить від регулятора – його подальших дій, зокрема щодо «чистки» ринку від недобросовісних страховиків, що не виконують чи не мають можливості виконувати свої зобов'язання за укладеними договорами. Процес очищення ринку пройде набагато швидше у разі прийняття закону про «спліт» та передачі функцій регулятора Нацбанку, що передбачено Меморандумом співпраці між Україною та Міжнародним валютним фондом. [9]

Та все ж слід враховувати, що ключовим фактором забезпечення стабільного функціонування ринку страхування є впровадження та контроль заходів, що підвищать рівень страхової культури населення. Чим більшим буде попит на рику на страхові послуги, тим більшою буде зацікавленість у страховиків надавати якісні послуги, а у держави – забезпечувати стабільний розвиток фінансового ринку загалом.

Для успішного розвитку та покращення ситуації на українському ринку страхових послуг необхідна злагодженість та скоординованість роботи як держави, так і страхових компаній. При цьому держава має забезпечити ринок стабільною нормативною базою, необтяжливим державним

наглядом, а з іншого боку, страхові компанії мають бути максимально сумлінними та чесними у процесі співпраці зі своїми клієнтами [10].

Таким чином, можемо сформулювати основні перспективи, що очікують на ринок страхування в найближчий час:

1) крім європейського капіталу, ринок страхування України стає привабливим і для світового капіталу. Поки що це канадська страхова компанія, та впевнені, що географія й далі буде розширюватися;

2) попит на медичне страхування буде зростати. В першу чергу через медичну реформу, що запроваджується в країні. По-друге, поки що здебільшого великі компанії впроваджують корпоративне медичне страхування, та все ж вважаємо, що тенденцію будуть підхоплювати й середні і малі підприємства;

3) зростання самого ринку медичного страхування через збільшення цін на ліки та послуги в лікарнях. Люди почали мислити більш прагматично, тому все більше віддають перевагу превентивним мірам, що допомагають попередити ті чи інші захворювання;

4) поява нових страхових продуктів. Більші можливості викликають все більше загроз. Наприклад, кібератаки, що несуть доволі вагомі втрати для бізнесу у разі, якщо будуть взломи програмного забезпечення або витік інформації з серверів.

Висновки та подальші перспективи дослідження. Розвиток національної економіки України повинен забезпечуватися стабільністю в тому числі й вітчизняного страхового ринку та підвищенням ролі страховиків, що позитивно впливатиме на зацікавленість іноземних інвесторів до започаткування або розширення власного бізнесу в Україні.

На жаль, відповідальність перед страхувальниками протягом довгих років не була в пріоритеті роботи страхових компаній, але ситуація змінюється. Тепер відповідальність перед страхувальниками означає чесний діалог із суспільством, професійний підхід до вирішення економічних і соціальних завдань. Сформульовані тенденції доводять, що ринок страхування перебуває в доволі складному, але перспективному становищі. Саме тому необхідно і надалі продовжувати дослідження та аналіз страхового ринку України. А відповідним державним органам слід налагодити інформаційну політику для населення, аби збільшувати попит на страхові послуги, а також продовжувати свою діяльність щодо налагодження ефективної діяльності учасників страхового ринку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Seliverstova L. Trends in the development of the Ukrainian insurance market / L. Seliverstova // Товари і ринки: міжнародний науково-практичний журнал. 2018. № 1. С. 135-144. [Електронний ресурс]. URL: [http://tr.knteu.kiev.ua/files/2018/01\(25\)/13.pdf](http://tr.knteu.kiev.ua/files/2018/01(25)/13.pdf) (дата звернення 10.06.2019).

2. Золотарьова О.В. Ключові тенденції та пріоритети розвитку ринку страхових послуг в Україні / О.В. Золотарьова // Економіка і суспільство. 2017. №11. С. 413-420.
3. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України за 2018 рік [Електронний ресурс]. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html> (дата звернення 02.06.2019).
4. Підсумки діяльності страхових компаній за 2018 рік URL: <https://forinsurer.com/files/file00654.pdf> (дата звернення 22.06.2019).
5. Виноходова С. Что происходит на страховом рынке Украины URL: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/chto-proishodit-na-strahovom-rynke-ukrainy-338019> (дата звернення 25.06.2019).
6. Уровень инфляции в Украине в 2018 году [Електронний ресурс]. URL: <https://www.statbureau.org/ru/ukraine/inflation> (дата звернення 27.06.2019).
7. Центр соціальних експертиз Інституту соціології НАН України URL: <http://www.csep.org.ua> (дата звернення 01.07.2019).
8. Офіційна сторінка страхової компанії «АХА» URL: <https://aha-ukraine.com/company/press-center/news/aha-prodaye-svoi-kompanii-v-ukraini/> (дата звернення 03.07.2019).
9. Якістю, а не кількістю: Фінансові показники українського страхового ринку зростають [Електронний ресурс]. URL: <https://www.business.ua/finances/4806-yakistiu-a-ne-kilkistiu-finansovi-pokaznyky-ukrainskoho-strakhovoho-rynku-zrostaiut> (дата звернення 05.07.2019).
10. Пурій Г. М. Страховий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку / Г. М. Пурій // Ефективна економіка. 2018. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/60.pdf (дата звернення 07.07.2019).

REFERENCES:

1. Seliverstova L. (2018) Trends in the development of the Ukrainian insurance market. *Tovary i rynky : mizhnarodnyy naukovy – praktychnyy zhurnal*, no. 1, pp. 135-144. Available at: [http://tr.knteu.kiev.ua/files/2018/01\(25\)/13.pdf](http://tr.knteu.kiev.ua/files/2018/01(25)/13.pdf) (accessed 10 June 2019).
2. Zolotar'ova O.V. (2017) Klyuchovi tendentsiyi ta priorytety rozvytku rynku strakhovykh posluh v Ukraini [Key trends and priorities for the development of the insurance market in Ukraine]. *Economy and society*, vol. 11, pp. 413-420.
3. National Financial Services Commission (2018) Informatsiya pro stan i rozvytok strakhovoho rynku Ukrainy za 2018 rik [Information on the status and development of the Ukrainian insurance market for 2018] Available at: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html> (accessed 02 June 2019).
4. Pidsumky diyal'nosti strakhovykh kompaniy za 2018 rik [Summary of activities of insurance companies for 2018]. Available at: <https://forinsurer.com/files/file00654.pdf> (accessed 22 June 2019).
5. Vinokhodov S. (2018) Chto proiskhodit na strakhovom rynke Ukrainy [What is happening in the insurance market of Ukraine]. Available at: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/chto-proishodit-na-strahovom-rynke-ukrainy-338019> (accessed 25 June 2019).
6. Uroven' infl'yatsii v Ukraine v 2018 godu [The inflation rate in Ukraine in 2018]. Available at: <https://www.statbureau.org/ru/ukraine/inflation> (accessed 27 June 2019).
7. Tsentral'sotsial'nykh ekspertyz Instytutu sotsiologiyi NAN Ukrainy [Center for Social Expertise of the Institute of Sociology of NAS of Ukraine]. Available at: <http://www.csep.org.ua> (accessed 1 July 2019).

8. Ofitsiyna storinka strakhovoyi kompaniyi «AXA» [Official site of AXA Insurance Company]. Available at: <https://axa-ukraine.com/company/press-center/news/axa-prodaye-svoi-kompanii-v-ukraini/> (accessed 3 July 2019).
9. Yakistyu, a ne kil'kistyu: Finansovi pokaznyky ukrayins'koho strakhovoho rynku zrostayut' [Quality, not quantity: Financial indicators of the Ukrainian insurance market are increasing]. Available at: [https://www.business.ua/finances/4806-yakis-](https://www.business.ua/finances/4806-yakistiu-a-ne-kilkistiu-finansovi-pokaznyky-ukrainskoho-strakhovoho-rynku-zrostaiut)
[tiu-a-ne-kilkistiu-finansovi-pokaznyky-ukrainskoho-strakhovoho-rynku-zrostaiut](https://www.business.ua/finances/4806-yakistiu-a-ne-kilkistiu-finansovi-pokaznyky-ukrainskoho-strakhovoho-rynku-zrostaiut) (accessed 5 July 2019).
10. Puriy H. M. (2018) Strakhovyy rynek Ukrayiny: suchasnyy stan ta problemy rozvytku [Insurance market of Ukraine: current state and problems of development]. *Efektiv-na ekonomika* (electronic journal), no. 10 Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/60.pdf (accessed 7 July 2019).